

Fredagen den 24 oktober

Kl. 10.00

Meddelande om interpellationssvar

Om de samhällsekonomiska effekterna av regional obalans

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

2 § Meddelande om svar på interpellation 1986/87:24

Anf. 1 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Interpellation 24 av Margareta Andrén om alkoholskatten var avsedd att besvaras i dag, men interpellanten hade inte möjlighet att närvara. Interpellationen kommer därför att besvaras fredagen den 7 november.

3 § Svar på interpellation 1986/87:15 om de samhällsekonomiska effekterna av regional obalans

Anf. 2 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Per-Ola Eriksson har ställt följande frågor:

1. Vilka konkreta åtgärder som vidtagits för en balanserad regional utveckling är "ruinerande" för samhällsekonomin?
2. Kommer regional balans att vara ett övergripande mål för regeringens ekonomiska politik?
3. Vilka åtgärder avser finansministern att vidta för att täcka underskottet i sjukförsäkringen?

En bättre regional balans är ett övergripande mål för regeringens ekonomiska politik. Så sent som i vårens kompletteringsproposition framhöll jag under avsnittet politikens inriktning: "Av särskild vikt är det att arbetsmarknads- och industripolitiken främjar en utveckling som leder till bättre regional balans. Sysselsättnings- och inkomstförhållandena är i dag för ojämnt fördelade i landet."

Att enbart fokusera sig på antalet flyttningar när man diskuterar regional utveckling är emellertid tveksamt. Det är i och för sig riktigt att antalet flyttningar ökat något de senaste två tre åren. Man bör dock komma ihåg att antalet personer som flyttade över länsgräns 1985 faktiskt var lägre än

Prot. 1986/87:16
24 oktober 1986

Om de samhällsekonomiska effekterna av regional obalans

årsgenomsnittet för perioden 1976–1980. Det finns anledning att gå ett steg till och se litet närmare på vad som ligger bakom den ökade utflyttningen från vissa län och den ökade inflyttningen i andra.

Det är nämligen inte så enkelt att den ökade inflyttningen från ett län eller en ort nödvändigtvis innebär att arbetsmarknads- och livsmiljön där försämrats.

Vad som också hänt de senaste åren är ju att vi haft en gynnsam ekonomisk utveckling som medfört en allmänt ökad efterfrågan på arbetskraft inom stora delar av landet. Därmed har det också funnits arbeten att flytta till. Under andra hälften av 1970-talet och början av 1980-talet hade vi som bekant en stagnation i den svenska ekonomin som medförde en ökad arbetslöshet i hela landet.

Men lika litet som vi accepterar en ensidig satsning på ekonomisk tillväxt utan hänsyn till miljön och sociala mål, lika litet kan vi acceptera en regionalpolitik med innebörden att landets geografiska befolkningsstruktur inte får genomgå några som helst förändringar. I den citerade artikeln i tidningen Östra Småland, sade jag därför följande:

”--- Om vi däremot strävar efter att behålla befolkningen exakt var den bor i dag, kommer vi att dra på oss ruinerande kostnader och därtill försämra ekonomins vitalitet.”

Innebörden av detta uttalande är att syftet med en politik för regional balans aldrig kan vara att förhindra varje förändring i närings- och befolkningsstrukturen. Däremot skall regionalpolitiken bl. a. ha till uppgift att förhindra att den ekonomiska utvecklingen driver fram en oacceptabel omställningsprocess i vissa regioner eller på vissa orter. Det finns klara samhällsekonomiska motiv för detta; de infrastrukturella och sociala kostnaderna kan bli mycket stora vid en alltför snabb strukturomvandling. En rent marknadsstyrd regional omvandling skulle innebära stora mänskliga påfrestningar. Ett relativt begränsat antal människor skulle få betala en orimligt stor del av priset för den ekonomiska tillväxten. Detta vore fördelningspolitiskt oacceptabelt.

Men regionalpolitiken måste också ha en offensiv uppgift, nämligen att inom varje region förnya och förändra produktionsförutsättningar och näringsstruktur; att främja de enskilda regionernas möjligheter att vända strukturomvandlingen till sin egen fördel.

Förutom de direkta regionalpolitiska insatserna, inkl. transportstöd och stöd till det norrländska jordbruket, som uppgår till ca 2.3 miljarder kronor per år, syftar samhällets åtgärder på flera områden till att långsiktigt främja en god regional utveckling. Här kan t. ex. nämnas utbildningspolitiken och kommunikationsväsendet. En ökad satsning på högskolorna i olika delar av landet gör att fler orter och regioner blir attraktiva för nya och expanderande företag. Det gäller inte minst de små och medelstora företagens behov av utbildad arbetskraft. Andra åtgärder som främjar en bättre regional balans är arbetsmarknadspolitiska insatser och den kommunala skatteutjämningen.

Vad gäller Per-Ola Erikssons sista fråga betvivlar jag att ökningen av antalet sjukdagar och ökade sjukförsäkringskostnader skulle bero på ökat antal flyttningar. Hur de ökade kostnaderna för sjukförsäkringen skall finansieras kommer regeringen att redovisa i den kommande budgetpropositionen.

Anf. 3 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka finansministern för svaret, även om de 75 raderna i det utdelade svaret lämnar mycket övrigt att önska.

Den regionala obalansen har förvärrats de senaste åren. Av landets 24 län har merparten fått vidkännas en mycket kraftig avfolkning. Skogslänen, Bergslagen, sydöstra Sverige och Södermanland utgör avfolkningsområden som i genomsnitt avfolkats med 25 personer per dag. Under samma tid har Stockholms läns befolkning ökat med drygt 40 000 personer.

Den här utvecklingen, herr finansminister, är ingenting annat än en kopia av 1960-talets folkomflyttningspolitik. Den sätter mycket djupa spår. Det skapar problem för människorna i inflyttnings- såväl som avfolkningsområden.

Det innebär slöseri med ekonomiska resurser. I avfolkningsområden utnyttjas inte det samhällskapital som investerats i skolor, bostäder, vägar, va-anläggningar, vårdinrättningar osv. Samtidigt vet vi att vi får investera nytt och dyrt kapital i inflyttningsområden för att bygga upp helt nya samhällen.

Det är därför förvånande att finansministern inte reagerar när han ser detta enorma slöseri med människor och kapital. Tydligen väger intresset för ett koncentrationssamhälle över i finansministerns vägsål.

Vi har haft högkonjunktur de senaste åren. Vilka har tjänat på det? Ja, i första hand de redan expansiva områdena, de stora exportföretagen och de stora företag som är förlagda i och har sin verksamhet i andra delar av landet än i avfolkningsområden. Förlorarna är de människor som finns i glesbygden och avfolkningslänen.

Våren 1985 framhöll industriministern att "särskilda insatser bör göras för att främja utvecklingen i glesbygden". Att döma av den beryktade intervjun med finansministern i tidningen Östra Småland är det i stället "ruinerande för samhällsekonomin" att behålla människorna i glesbygden, att ha hela Sverige befolkat och att åstadkomma regional balans.

Därför vill jag ha svar på min fråga: Vilka av de åtgärder som har vidtagits för regional balans är ruinerande för samhällsekonomin? Finansministern har inte i sitt svar berört denna fråga, som var min första.

I en liten by utanför Korpilombolo i Norrbotten bor Edvin Andersson. Han driver ett litet jordbruk och får därigenom försörjning för sig och sin familj. Samtidigt tillför han skatteinkomster till Pajala kommun, som är en utpräglad glesbygdskommun. Nu vill jag fråga finansministern: Anser finansministern att Edvin Andersson, och alla andra som vill bo och verka i glesbygdslänen, ungdomar som vill stanna kvar och få sin framtid tryggad där, orsakar samhället "ruinerande kostnader och försämrar ekonomins vitalitet"?

Jag och centerrörelsen vill ha hela Sverige befolkat. Det vill också människorna i glesbygdsområdena. Det vill många människor i storstadsområdena som lider av ökad trängsel och ökade bilavgaser i innerstäder. Det vill även kommunalpolitikerna i avfolkningsområdena. För dem är en människa inte en belastning utan en tillgång. För finansministern tycks det vara tvärtom, att döma av intervjun i tidningen Östra Småland. Han tycks vilja göra våra glesbygdsområden till något av "de fattigas kvarter".

Prot. 1986/87:16
24 oktober 1986

*Om de samhällsekon-
omiska effekterna av re-
gional obalans*

I sitt svar säger finansministern att man måste förhindra att den ekonomiska utvecklingen driver fram en oacceptabel omställningsprocess. Det är riktigt. Då drar jag, mot bakgrund av finansministerns många uttalanden, den slutsatsen att finansministern anser att det som skett de senaste åren inte är så allvarligt. Annars skulle inte finansministern hylla den politik som bedrivits. En följdfråga som infinner sig är då: Var går gränsen för en oacceptabel omställningsprocess? Det kanske finansministern kan ge svar på i dag.

Sedan till sjukförsäkringen och underskottet i sjukförsäkringen. Vi får alltså vänta ytterligare en tid på finansministerns besked om hur underskottet skall täckas. Det är inte bra. Jag kan bara konstatera att den höjning av sjukförsäkringsavgiften som torde komma med all sannolikhet motsvarar ett belopp som finansministern nu anser är för mycket för arbetsgivarna att betala under den pågående arbetsmarknadskonflikten. Är det så att höjningen av sjukförsäkringsavgiften motsvarar glappet mellan löntagarnas – t. ex. sjuksköterskornas – önskemål och vad finansministern anser är försvarbart ur samhällsekonomisk synpunkt, då kan jag konstatera att de som i dag får betala priset, på grund av underskottet i sjukförsäkringen, är löntagarna. Det är resultatet av den senaste tidens förda politik.

Jag hävdar inte att hela ökningen av antalet sjukdagar under de senaste åren beror på folkomflyttningen. Men det är många forskningsresultat som har presenterats under åren som visar att det kan finnas ett samband mellan folkets ohälsa och folkomflyttningen. Det visades under 1960-talet, och det har visats senare också. I spåren av en folkomflyttning följer osäkerhet, otrygghet och anonymitet för dem som flyttar till koncentrationsorterna. Det blir också problem för människor som bor kvar i glesbygden, som saknar vänner och anhöriga och som har problem inför framtiden och oroar sig för framtiden.

Detta är frågor som är oerhört viktiga att diskutera i den politiska debatten.

Anf. 4 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Per-Ola Erikssons fråga om ruinerande kostnader för samhällsekonomin har ingen anknytning till något som jag har sagt. Han har helt hittat på själv att jag skulle ha sagt att några åtgärder som hittills vidtagits har ruinerat Sverige. Visserligen var det Per-Ola Erikssons egna regeringar som höll på att ruinera Sverige en gång i tiden, men jag har aldrig hävdat att regionalpolitiken skulle ha haft sådana verkningar.

Vad jag sagt är att om man skulle driva de regionalpolitiska utjämningssträvandena så långt att det inte tillåter några förändringar alls i denna struktur, skulle det leda till att folk flyttar, och det är någonting helt annat. Jag tycker därför att Per-Ola Eriksson kan lägga ned tjatet om detta uttalande i tidningen Östra Småland – som jag aldrig har gjort.

Men jag tycker det finns en intressant fråga att diskutera med centerpartiet när det gäller regionalpolitiken. Centern talar mycket, för att inte säga ständigt, om att hela Sverige måste vara befolkat – om allt som måste göras för att bibehålla den nuvarande regionala situationen och förstärka den regionala balansen.

I denna sin verksamhet utgör centerpartiet jämsides med vänsterpartiet kommunisterna marknadsekonomins hårdaste kritiker i Sverige. Ni angriper exportindustrin därför att den gör vinster. Ni angriper storstäderna därför att de är attraktiva. Ni angriper hela den koncentrationsprocess som en kapitalistisk marknadsekonomi överallt och alltid leder till.

När ni då utfört denna operation mot marknadsekonomin övergår ni till att angripa oss socialdemokrater därför att vi skulle ha låtit marknadskrafterna verka alltför ohämmat. Men det är inte, Per-Ola Eriksson, statliga byråkrater som har fyllt bussarna och tågen med folk och dragit i väg med dem från Västernorrland eller Jämtland, utan det är det privata näringslivet som har åstadkommit detta. Men jag håller med Per-Ola Eriksson när han säger, att om vi låter marknadsekonomi verka ohämmat och om vi inte använder samhällets resurser för att påverka både marknadsekonomi och kapitalismen, då får vi koncentration.

I det här sammanhanget kommer den intressanta frågan var centern i realiteten står.

Ni säger att ni är ett icke-socialistiskt parti. Ni har som främsta mål att få regera ihop med de två extremt marknadsliberala partierna i Sverige: folkpartiet och moderaterna. Men under er tid i regeringsställning tillsammans med dessa partier såg vi ingenting av någon nyorientering inom regionalpolitiken. Det var under den tiden som den verkliga utslagningen av jobb ägde rum i skogslänen.

Det andra man frågar sig är: Vad är ni då i realiteten beredda att göra? Hur långt är ni beredda att gå för att hämma marknadskrafternas härjningar i Sverige? Hur långt är ni beredda att gå när det gäller att ingripa i privatkapitalismens sätt att fungera?

Ser jag på böndernas egna ekonomiska förhållanden som de kommer till uttryck i t. ex. jordbrukets föreningsrörelse kan jag konstatera att – detta vad det gäller mejerier, slakterier och det övriga ni äger – torde stå för den mest långtgående koncentrationsprocess som ägt rum inom någon näring. Den verkliga betongklumpen i Stockholms innerstad är ju era lokaler för böndernas föreningsrörelse. Föreningsbanken och allt det ni äger där.

Men det är möjligt att allt detta är en tillfällighet och att det bakom de ilska, aggressiva angreppen på marknadsekonomi verkligen ligger en vilja att göra någonting. Då skall jag säga till Per-Ola Eriksson, för den händelse han inte har något bra svar på de här frågorna i dag: Ni får chansen till våren, när regionalpolitiken skall behandlas i riksdagen, att bekänna färg och att tala om hur långt ni är beredda att slå följe med de partier ni vill regera med och hur mycket ni i realiteten är beredda att göra för att Sverige skall bli mer balanserat.

Anf. 5 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Finansministern lägger sig på den debattnivå där byaslagsmålen brukar höra hemma när han tar till de gamla, beprövade debattinläggen om den ekonomiska föreningsrörelsen och dess lokalisering av sina anläggningar. Jag tänker inte ge mig in på den diskussionen, och jag tror att finansministern bör vara tacksam för det. Det är ju i stor utsträckning den jordbrukspolitik som har förts under socialdemokraternas år vid makten som

har medverkat till den koncentrationen. Men den frågan kan vi lämna i dag. Jag återkommer gärna till den en annan gång.

Enligt finansministern har hittills inga åtgärder vidtagits som har varit ruinerande för samhällsekonomin då det gäller att skapa regional balans. Då följer frågan: Vilka åtgärder är det som finansministern befarar kan få en sådan ruinerande effekt? Kommer uttrycket regional balans och målsättningen att uppnå en sådan hädanefter att vara uttraderade ur regeringens dokument, eftersom regional balans förutsätter att människor har möjlighet att bo och bosätta sig varhelst i landet de önskar för att få sin trygghet tillgodosedd? Men om det inte är regeringens och finansministerns önskemål att människor skall ha den möjligheten, då bör man tala om var någonstans i landet de icke får bosätta sig.

Finansministern har inte svarat på frågan: Var går gränsen för den oacceptabla omställningsprocess som finansministern talar om?

Finansministern förde också ett resonemang om marknadsekonomins effekter. Men är det någon som har hyllat den extrema marknadsekonomins principer under de senaste åren, så är det den nuvarande regeringen. För vad har man gjort? Jo, man har utan att uppställa ett enda villkor för de stora företagen låtit dem investera i de delar av landet som redan är tillräckligt expansiva och tillräckligt stora. Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att förmå Volvo och Saab att lokalisera sina verksamheter i andra delar av landet än de delar där de nu med generösa tillskott av pengar har fått möjlighet att investera?

Jag skulle vilja se litet grand av de Strängska tagen i finansministerns åtgärder – jag tänker på de åtgärder som den tidigare finansministern vidtog då det gällde att villkora insatserna och åtgärderna. Jag skulle vilja se mer av småföretagspolitik av den modell som Nils G. Åsling medverkade till under åren som industriminister, där man lade om kursen för att satsa på småföretag. Det är småföretagen som kommer att rädda glesbygdsregionerna i framtiden.

Det är viktigt att komma ihåg att den process som nu pågår kommer att leda fram till oönskade effekter för kommunerna. Det finns en uppenbar risk att små kommuner som i dag står på randen till katastrof får ge upp sin självständighet. Det finns risk för att vi får oönskade kommunsammanslagningar. Priset för de senaste årens koncentrationspolitik är ju minskat skatteunderlag och minskade skatteutjämningsbidrag till följd av lägre befolkningstal. Kommunerna befinner sig därigenom i en mycket svår ekonomisk situation. Detta borde finansministern som ekonomiskt ansvarig vara intresserad av att diskutera i stället för att föra en raljant debatt om föreningsrörelsens olika delar i landet.

Anf. 6 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det dammade ganska mycket om vägen när Per-Ola Eriksson försvann bort i buskarna för att slippa diskutera det grundläggande i regionalpolitiken, nämligen hur mycket kraft man är beredd att sätta emot de krafter som naturligt driver mot koncentration, geografiskt och storleksmässigt. Detta gäller ju varje land med en marknadsekonomi och en öppen och fri utrikeshandel.

Om Per-Ola Eriksson åkte till England, Tyskland eller Frankrike skulle han få se att det finns stora delar av dessa länder där man nu på allvar överväger att börja stänga städer, att tvångsflytta befolkningen, helt enkelt därför att arbetslösheten har blivit så hög och den sociala utarmningen gått så långt att dessa städer inte längre är beboeliga. Så har det gått i länder som verkligen har drivit vad Per-Ola Eriksson kallar en extrem marknads-ekonomisk linje.

Om vi skall komma till rätta med de regionalpolitiska problemen, räcker det inte med att hålla flammande tal om det. Jag vet inte vad man slåss om i de byar som Per-Ola Eriksson besöker, men att man där skulle slåss om privatkapitalismens koncentrationskraft, det betvivlar jag. Det vore bra om Per-Ola Eriksson ville tala om var centern står – om man är beredd att göra sådana ingrepp i det nuvarande systemet att vi kan vända strömmen. Då betyder det naturligtvis att det finns utrymme för en större enighet om det här än vad man försöker göra gällande.

Jag har definitivt inte försökt göra centerpartiet ansvarigt för vad som händer inom jordbrukets föreningsrörelse. Jag bara konstaterar att där denna föreningsrörelse fungerar enligt marknadsekonomins lagar leder det till koncentration.

Det var bra att Nils G. Åsling var vänlig mot småföretagen. Men han var ännu vänligare mot storföretagen, Per-Ola Eriksson. Om småföretagen fick några miljoner fick storföretagen miljarder av Nils G. Åsling.

Det som har hänt är att medan vi under en lång period nästan inte hade någon nyetablering alls av företag i Sverige, har vi nu tack vare den uppryckning av Sveriges ekonomi som den nuvarande regeringen har medverkat till fått en nyetablering av företag i Sverige som vi inte sett maken till sedan 1930-talet. Jag vill påstå att det som händer ute i många delar av landet i dag är väldigt positivt på sikt både vad gäller nyetablering av företag och vad gäller samhällets insatser för forskningen och den högre utbildningen. De stora investeringar vi har gjort när det gäller kommunikationerna, satsningarna på vägarna och allt det som sker på telekommunikationernas område, är något positivt. Samhället har alltså gjort och fortsätter att göra betydande insatser.

Sedan är det tydligen meningslöst att försöka få någon rätsida på själva diskussionen. Man säger att det går en gräns och talar om den oacceptabla koncentrationen. Ja, var gränsen går – alltså när människor inte längre kan stanna kvar – kan vi se i varje liten ort, i varje by. Där byns sociala och ekonomiska fundament försvinner, där går gränsen. Detta har vi kämpat för att förhindra. Om vi skulle försöka göra det genom att lägga en död hand över den näringsgeografiska utvecklingen i Sverige, tror jag kostnaderna på sikt skulle bli ruinerande.

Jag får tydligen vänta och se om centern är beredd att sätta kraft bakom alla orden när det gäller regionalpolitiken.

Anf. 7 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det är lätt att inse att det är som en koncentrationssamhällets förespråkare finansministern uppträder i den här debatten. Han talar om att man ser den gräns där människor inte längre kan bo kvar. Jag drar den

Prot. 1986/87:16
24 oktober 1986

Om de samhällsekonomiska effekterna av regional obalans

slutsatsen, som också understryks av finansministerns senaste replik, att då är det bara att släcka och stänga i gårdarna och låta flyttbussarna gå.

Vore det inte en större insats om regeringen såg till att man inte når den där gränsen ute i byarna, att befolkningstalet inte kommer så lågt i våra glesbygdsområden och avfolkningsbygder att man tvingas lägga ner sin verksamhet? Är det inte en fördel att ha hela landet befolkat? Skall vi inte driva en ekonomisk politik som har som mål att nå regional balans, som tar vara på människorna ute i bygderna och utnyttjar resurserna?

Att hela landet är befolkat är också ett försvarsintresse.

Vi vet ju att Kjell-Olof Feldt i skattefrågan hyllar vissa politiker på andra sidan Atlanten. Det var nästan så att jag fick intrycket att han också hyllar vad som händer i England: fortsätter vi att eftersträva regional balans så kommer det att leda till att vi till slut måste stänga hela städer – nu handlade det inte längre om byar – därför att det blir för dyrt att driva dem. Det är ju en kuslig framtidsbild finansministern utmålar med alla sina uttalanden om regionalpolitiken!

Sedan till frågan hur mycket vi är beredda att sätta emot. Jag vill kvittera: Hur mycket är finansministern och regeringen beredda att sätta emot marknadsekonomin och de stora företagen så att de inte medverkar till koncentrationen, som enligt finansministern i hans ljusa stunder är så farlig? Vilka krav ställde regeringen på de storföretag som man samlade på Harpsund? Jag tror att man var tämligen överens om vikten av att fortsätta koncentrationen. Att döma av de många uttalanden som finansministern har gjort om den ekonomiska politiken och regionalpolitiken är nämligen det privata näringslivet och den s. k. storfinsansen tämligen överens med finansministern på den punkten.

Jag beklagar att man inte lyssnar på småföretagare, ungdomar i glesbygdsregioner och de människor som i dag står inför hotet att lämna sin bygd. Det hade varit viktigare att samla dem på Harpsund för att få idéer om framtiden.

Anf. 8 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Per-Ola Eriksson har beskrivits som ett av centerpartiets framtids hopp. Jag måste uttrycka en blandning av besvikelse och förvåning över det sätt varpå han väljer att föra den politiska debatten, t. o. m. här i riksdagen.

När jag som ett varnande exempel för fram konsekvenserna av en ohämmad marknadsekonomisk politik i Storbritannien, under total frånvaro av regionalpolitik, och säger att det är genom att driva regionalpolitik och genom att föra en annan ekonomisk politik över huvud taget som vi skall undvika att hamna i den situationen, då fångar han snabbt upp några strödda delar av detta resonemang och förvandlar det till att jag skulle hylla fru Thatchers ekonomiska politik!

Om det är så Per-Ola Eriksson tänker hantera den politiska debatten i framtiden, tror jag det kommer att gå lika illa för Per-Ola Eriksson personligen som det gör för centerpartiet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Meddelande om svar på interpellation 1986/87:3

Prot. 1986/87:16
24 oktober 1986

Anf. 9 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Göte Jonsson har den 7 oktober framställt en interpellation till bostadsministern om socialnämndernas medverkan i samhällsplaneringen. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande. Jag hade tänkt besvara interpellationen den 3 november, men på grund av att interpellanten inte kan ta emot svaret då har vi kommit överens om att den skall besvaras tisdagen den 11 november.

Meddelande om interpellationssvar

Om forskningen med aborterade foster

5 § Svar på interpellation 1986/87:2 om forskningen med aborterade foster

Anf. 10 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat mig om regeringen har försäkrat sig om att frågan om forskningen med aborterade foster blivit föremål för prövning och debatt i medicinsk-etiska rådet samt om regeringen vill medverka till att frågan prövas utifrån de grundläggande värderingarna i samhället i ett mera allmänt åsiktsutbyte.

Vid den forskning som bedrivs i dag med aborterade foster använder man sig av *enstaka nervceller från döda foster*. Forskningen är inriktad på att bota Parkinsons sjukdom.

Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik har våren 1986 antagit provisoriska riktlinjer för användning av vävnad från foster i transplantationsverksamhet. Antagandet av riktlinjerna har föregåtts av en omfattande faktainsamling och diskussion.

Gen-etikskommittén har i sitt betänkande *Genetisk integritet* (SOU 1984:88) föreslagit att forskning och försök på levande abortfoster i tillämpliga delar skall vara att jämställa med forskning och försök på barn. När det gäller döda foster har utredningen uttalat följande: "Sedan fostret dött bör etiska hinder inte möta för forskning under förutsättning att forskningen är medicinskt motiverad och bedrivs under i övrigt etiskt acceptabla former och att kvinnan lämnat sitt samtycke."

Enligt vad jag erfarit diskuterar medicinsk-etiska rådet för närvarande gen-etikskommitténs betänkande och de remissvar som inkommit vid remissbehandlingen av betänkandet. Rådet avser att senare inkomma med ett yttrande i frågan till socialdepartementet. I det sammanhanget utgår jag ifrån att etiska rådet också kommer att ta upp frågan om forskning med aborterade foster. Det ingår också i rådets arbetsuppgifter att stimulera till debatt och ställningstaganden i den här typen av frågor.

Anf. 11 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Sjukvården har utvecklats lavinartat under de senaste 30 åren, och det har satt den traditionella medicinska etiken i en helt ny situation. Vi brukar följa normer från tidigare generationer i vårt etiska och moraliska handlande. Men genom den snabba tekniska utvecklingen ställs vi i dag inför en rad

frågor, där ingen traditionell uppfattning finns. Tidigare generationer behövde t. ex. bara ta ställning till vad som är rätt och orätt när det gäller redan födda människor. I dag måste vi också ta ställning till det ofödda barnets rätt.

Debatten kring etiska frågor har hittills till största delen förts bland "experter". Allmänhet och politiker har haft svårt att i tid fånga upp och förstå innebörden av aktuell utveckling och forskning. Informationen om forskningen och dess tillämpning har ofta inte nått ut till dem som skall fatta de nödvändiga politiska besluten förrän det man skall ta ställning till är ett faktum och hunnit utvecklas till praxis.

Politiker, som inte haft en chans att vara med och välja färdriktning, har ställts inför uppgiften att försöka göra det bästa möjliga av en redan befintlig situation. I det läget är risken stor att man begränsar sig till att försöka hitta så goda skäl som möjligt för det som redan är ett faktum.

Jag har tidigare i en motion betonat hur viktigt det är med offentlighet kring de forskningsetiska nämndernas verksamhet. Det är en nödvändig förutsättning för en demokratisk kontroll som prövar forskningen utifrån de grundläggande värderingarna i samhället. Det här interpellationssvaret tyder på att det är motiverat att återkomma med en motion. När min motion behandlades i utskottet betonades det att det medicinsk-etiska rådet skulle insamla och sprida kunskap om de etiska frågorna. I beslutet om att inrätta rådet heter det: "Den snabba utvecklingen på medicinens område gör det angeläget för beslutsfattarna att få kunskaper om nya tekniker på ett mycket tidigt stadium." Tydligt har inte den här synnerligen kontroversiella frågan ännu behandlats i det medicinsk-etiska rådet – och detta trots att forskning med aborterade foster varit i gång ett helt år.

Kvinnan tillfrågas alltid innan hennes foster får användas för forskning. Det är absolut nödvändigt för att vi skall behålla förtroendet för sjukvården. Men jag känner stor medkänsla med de kvinnor som det begärs "informerat samtycke" av.

En abort är ett svårt beslut. En kvinna som befinner sig i ett tomrum av sorg över att hon inte ser någon utväg att behålla det barn hon väntar är beroende av dem som vårdar henne. Hon kan ha svårt att neka en "gentjänst" till dem som hon hoppas få stöd av. Det är därför viktigt med offentlighet kring sådana här problem. Kvinnan bör veta, innan hon hamnat i den akuta krissituationen, att fostret kan komma till användning och att hon kan säga nej om det känns riktigtast – och att hon inte för den skull bedöms som ogin eller otacksam.

Gen-etikkommittén anser som sagt i sitt betänkande att sedan fostret dött bör etiska hinder inte möta för forskning, naturligtvis under strikt angivna betingelser. Men här är det inte fråga om foster som dött. För den här verksamheten behövs levande hjärnceller som producerar dopamin, och man kan alltså inte vänta tills fostret är dött. Betänk därtill att fostret, liksom nyfödda, är inställt på den låga syrekonzentrationen i livmodern. Deras hjärnvävnad överlever därför längre än hjärnan hos äldre barn och vuxna. Det förklarar varför t. ex. ett nyfött barn kan klara sig utan hjärnskador trots ett dröjsmål på uppemot 10 minuter innan andning kommer i gång.

Är detta verkligen något som forskarna och de regionala etiska kommitté-

erna bör få avgöra ensamma i all tysthet? Bör inte riksdag och allmänhet få en rimlig chans att lägga sig i och tycka till om en så pass viktig etisk fråga innan verksamheten är i full gång och har hunnit utvecklas till praxis? Och borde det inte ha varit av intresse att invänta Europarådets ställningstagande, eftersom frågan är föremål för behandling också där?

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1986/87:7 om planerna på viss försöksverksamhet inom sjukvården

Anf. 12 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig varför regeringen inte ger sitt aktiva stöd åt en försöksverksamhet som enligt alla berörda parter bedömning skulle leda till kortare köer inom sjukvården, minskat lidande för patienterna och därtill besparingar för den offentliga sektorn.

Bakgrunden till interpellationen är att den s. k. rehabiliteringsberedningen inte har tillstyrkt ett förslag till försöksverksamhet inom Göteborgsområdet. Förslaget innebär att 30 milj. kr. under en treårsperiod skulle tillföras det ortopedkirurgiska området från sjukförsäkringen. Därigenom skulle köerna kunna kortas och statens kostnader för sjukförsäkringen skulle minskas med 20 milj. kr. per år.

Rehabiliteringsberedningen, som beräknas slutföra sitt arbete under senare delen av nästa år, har bl. a. till uppgift att lämna förslag om en bättre samordning av rehabiliteringsmålen och av rehabiliteringsformerna. En viktig uppgift är också att skapa klarare roller och ansvarsförhållanden mellan de olika aktörerna inom rehabiliteringsområdet.

Mot denna bakgrund har rehabiliteringsberedningen också sagt att den finner många av idéerna i Göteborgsförslaget intressanta. Ett utökat samarbete mellan sjukvården och försäkringskassan, där kassans synpunkter kan tas till vara bättre än i dag, ligger väl i linje med vad som uttalats i direktiven till utredningen. I ett sådant samarbete bör även andra intressenter ingå, t. ex. olika arbetsmarknadsorgan.

Vad beredningens majoritet däremot inte var beredd att tillstyrka var att, som en förutsättning för att ett försök med utökat samarbete skulle komma till stånd, 10 milj. kr. per år skulle överföras från sjukförsäkringen under en treårsperiod.

Detta ställningstagande skall ses mot bakgrund av att vi har ett särskilt system för överläggningar mellan staten och landstingen för att bestämma de ersättningar som skall ges från sjukförsäkringen till landstingen. För år 1987 innebär överenskommelsen att Bohuslandstinget tillförs 384 milj. kr. och Göteborg 690 milj. kr.

Ersättningssystemets konstruktion med en långtgående schablonisering av ersättningarna innebär en stor frihet, men också ett stort ansvar för de enskilda landstingen att själva utforma sin sjukvård utifrån de lokala förhållandena. Denna planering skall ske med hänsyn tagen till de krav som ställs upp genom hälso- och sjukvårdslagen.

Slutsatsen för rehabiliteringsberedningens del av detta har varit att man i dagsläget, med gällande system för ersättningar från sjukförsäkringen till landstingen, inte ansett sig kunna tillstyrka att en ytterligare kanal för ersättningar till landstingen skapas med hänvisning till en speciell kösituation inom ett landstingsområde.

För egen del instämmer jag i de motiv som legat till grund för rehabiliteringsberedningens ställningstagande till den föreslagna försöksverksamheten. Jag anser att vi bör avvakta rehabiliteringsberedningens förslag om hur ett flexiblarare system med ett öppnare samarbete mellan olika aktörer inom rehabiliteringsarbetet kan utformas innan vi överväger om större förändringar skall göras i det ersättningsssystem som nu finns.

Kösituationen i landet är skiftande. Inom vissa landstingsområden har man kommit till rätta med köerna inom t. ex. höftledskirurgi och uppvisar t. o. m. viss överkapacitet. På andra håll är köerna långa. Erfarenheten visar att det inte alltid är resursbrister som skapar dessa köer. Brister i planeringen, ogenomtänkt handhavande av köerna och bristande organisationsutveckling kan leda till onödiga köer. Landstingen har själva att se till att sjukvården bedrivs så effektivt som möjligt.

Vidare anser jag att sjukvårdshuvudmännen landet över bör intensifiera samarbetet sig emellan för att åstadkomma utjämningar av köerna, så att sjukvårdsresurserna används så ändamålsenligt och effektivt som möjligt. Staten skall självklart delta i detta arbete, men i första hand ankommer det på sjukvårdshuvudmännen själva att organisera hälso- och sjukvården på ett sådant sätt att köerna minskas. Jag har emellertid för avsikt att vid nästa sammanträde med hälso- och sjukvårdsberedningen ta upp en diskussion om detta.

Anf. 13 DANIEL TARSCHEYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret, som jag finner både uppseendeväckande och djupt beklämmande.

I går mötte vi två hjärtpatienter i TV 2:s program Magasinet. Den ena av dem, Sten Fast, hade råkat ut för två hjärtinfarkter och 15–20 inläggningar på Huddinge sjukhus intensivavdelning innan han fick genomgå operation. I Stockholm är det för närvarande bara Karolinska sjukhuset som kan utföra kontraströntgen på hjärtpatienter, och väntetiden dit är åtta–tio månader. 30 000 människor i Sverige dör varje år i hjärtinfarkt. 3 000 röntgas varje år, men 14 000 skulle behöva undergå röntgen och operation. Allt detta enligt programmet.

Den andre patienten, Kurt Malmgren från Skärholmen, hade turen att bli sjuk när han vistades utomlands. Han fick omedelbart behandling.

– Det är fruktansvärt att skriva ut patienter i Sverige, sade hjärtläkaren Staffan Ahnve. Gör man det i San Diego, Genève eller i Holland kan de genast få en operation, men här hamnar de i långa köer där massor av patienter hinner dö innan de får en adekvat behandling. Ahnve har nämnt siffror på hur många det kan gälla; både ett och två tusen.

Till det mänskliga lidandet kommer att de här köerna är samhällsekonomiskt oförsvarliga, underströk både Staffan Ahnve och hans kollega Kim Böök. Att sätta fart på hjärtsjukvården skulle bara kosta en bråkdel av vad

samhället förlorar genom sjukersättningar, förtidspensioner och dödsfall i förtid.

Den här iakttagelsen har man gjort också på andra områden, där krämporna inte är livshotande men ändå oerhört plågsamma. Det finns i dag tusentals människor i Sverige som inte kan arbeta eller föra ett normalt liv därför att de väntar på en ögonoperation, en ryggoperation eller en höftledsoperation. Och samtidigt är detta ett samhällsekonomiskt vansinne av precis de skäl som Kim Böök nämnde i gårdagens Magasin.

Det här förstår människor faktiskt. Runt om i landet funderar man på vad som går att göra. I Bohuslandstinget kom man häromåret på en ljus idé om hur man skulle kunna förbättra läget inom ortopedkirurgin. Man räknade ut att väntetiderna vid Göteborgs- och Bohussjukhusen inom bara det här området totalt kostade försäkringskassan 40 milj. kr. om året. Om man tog 10 milj. kr. från försäkringskassan och satsade dem på vård och operationer, skulle man både kunna få väntetiden rejält avkortad och spara in hälften av försäkringskassans utbetalningar.

Den kalkyl som man presenterade gick ut på att man skulle få råd med ytterligare 3 000 öppenvårdsbesök, 1 200 polikliniska operationer, 600 slutenvårdsoperationer och 25 vårdplatser på en eftervårdsavdelning. Och man skulle alltså ändå spara 10 milj. kr. varje år.

Bakom den här kalkylen står landstinget i Bohuslän, Göteborgs kommun och de båda berörda försäkringskassorna. Politiker i alla partier slöt upp bakom förslaget att pröva den här modellen under en treårsperiod. Det enda som krävdes var ett klartecken från regeringen.

Bohuslandstinget, som råkar vara en frikommun som av Bo Holmberg uppmontrats till att komma med allehanda pigga idéer, gick i januari 1985 in till regeringen med en begäran att få sätta i gång det här försöket. Saken prövades först i stat-kommun-beredningen och fick där, efter vad det sägs, en välvillig bedömning. Men sedan bollades ärendet över till socialdepartementet, och då blev det tvärstopp. Efter 20 månaders beredning i regeringskansliet har man i Göteborg nu fått besked om att regeringen inte vill tillåta det här experimentet. Och det beskedet serverar regeringen genom något som heter rehabiliteringsberedningen och som har till särskild uppgift bl. a. att ta initiativ till breddad och fördjupad försöksverksamhet på det här området.

Vad finns det då för sakskalet mot det här försöket? Ja, enligt vad jag förstår av socialministerns svar så är det främst ett brott mot det heliga Dagmarssystemet. Landstingen har redan fått sina pengar och därmed basta. Men får inte öppna ytterligare en "kanal" mellan sjukförsäkringssystemet och landstingen, sägs det. Och därför måste man vänta tills den här utredningen är färdig i slutet av 1987, och sedan blir det väl remisser och grubblerier i kanslihuset.

Vi hade en debatt i förrgår här i kammaren när socialministern förklarade att väntetiderna inom sjukvården hade att göra med de medicinsk-tekniska framstegen. Nu tillfogar hon att de också beror på dålig planering i landstingen, ogenomtänkt handhavande av köerna och bristande organisationsutveckling. Och så uppmanar hon sjukvårdshuvudmännen att ta itu med den här saken själva och samarbeta bättre inbördes.

Jag tror, fru Sigurdsen, att det svaret kommer att uppfattas som ett hån i

Göteborg och i Bohuslän. Man har ju gjort precis detta – man samarbetar, man tar egna initiativ, man hittar egna lösningar – men sedan är det regeringen som lägger sin döda hand över alltsammans. Om politikerna i landstinget och försäkringskassorna och kommunen i Göteborg fick sköta den här saken själva, då skulle det bli fart på operationerna och mindre utgifter för skattebetalarna. Men det är när socialdepartementet tar itu med saken som allt går på tok.

I debatten häromdagen sade jag att socialministern var alltför passiv och sangvinisk inför sjukvårdsköerna. Svaret i dag gör mig tyvärr tvungen att skärpa det omdömet. Det är inte bara bristen på handlingskraft som är anmärkningsvärd, utan också det att ni bromsar den positiva utveckling som är på gång.

När det görs försök till förnyelse inom och utanför den offentliga sektorn, sticker socialministern käppar i hjulet. Jag skulle vilja ge ett mycket allvarligt råd till socialministern: Gå hem och tänk över den här saken en gång till, och kom tillbaka med ett bättre besked.

Anf. 14 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Daniel Tarschys inledde med att beskriva den situation som många hjärtpatienter befinner sig i beroende på att vi inte har resurser. Jag håller med om att skälet i mycket stor utsträckning är att det inte finns ekonomiska resurser. Men folkpartiet här inte precis bidragit till att förstärka kommunernas resurser. I kompletteringspropositionen i år ville folkpartiet spara 1,5 miljarder kronor mer än regeringen. Det skapar inte möjlighet att ge ökade resurser till sådana här operationer, som jag också anser behövliga.

För att sedan övergå till höftledsoperationer – det är ju det som interpellationen och framställningen från Bohuslandstinget gäller – vill jag säga att kösystemet är olika i olika delar av landet. Det behövs inte någon försöksverksamhet för att utröna att man kan beta av kön snabbare om man har mer resurser, om man har fler läkare.

Jag undrar vad man skulle säga i norra Älvsborg om vi biföll framställningen från Bohuslandstinget. I norra Älvsborg har man i stort sett inga köer. När jag besökte Vänersborgs lasarett hade man inga köer till ortopedkirurgin där, medan man däremot har det i Göteborgs och Bohus län och även i andra områden i landet.

Jag tycker att det är riktigt att vi avvaktar resultatet av rehabiliteringsberedningens arbete. Jag tycker att det är viktigt; den skall se över just om vi kan förändra systemet. Vart skulle det leda om försäkringen på det här sättet skulle betala vissa delar av vården, om resurserna från försäkringen skulle sättas in bara där det har uppstått köer?

Som jag har sagt skall vi ta upp och behandla den här frågan i hälso- och sjukvårdsberedningen – det behövs en mycket bättre samordning mellan landstingen. Men jag tycker inte att det är någon genial idé att bara föra över 10 milj. kr. från försäkringen till Bohuslandstinget – det finns många fler landsting som säger: Ge oss mer pengar!

Inom några veckor skall riksdagen behandla den proposition som gäller ersättning till sjukvårdshuvudmännen för nästa år, vilken uppgår till drygt 12 miljarder kronor. Jag har inte hunnit med att titta efter om Daniel Tarschys

och folkpartiet i det sammanhanget har yrkat på mer pengar än vad vi har kommit överens med Landstingsförbundet om.

Prot. 1986/87:16
24 oktober 1986

Anf. 15 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Fru Sigurdsen frågade först vad folkpartiet har gjort för att få fart på hjärtsjukvården. Jo, det kan jag tala om – vi har i flera år här i riksdagen föreslagit en femte hjärtklinik i landet, men det förslaget har socialdemokraterna röstat ned.

Så till det föreslagna försöket i Göteborg. Fru Sigurdsen har varit i *Vänernsborg* och upptäckt att det där inte finns några köer. Men i Göteborg finns det köer, och nu talar vi om Göteborg. Det är i Göteborgs och Bohus län som man vill genomföra ett intressant experiment. Bohuslandstinget, som har i uppdrag att genomföra experiment, eftersom det är en frikommun, har begärt att få göra detta. Alla politiker i de berörda organen i Göteborg – i försäkringskassan, i kommunen och i landstinget – tycker att det här är en bra idé. Det är såvitt jag förstår egentligen bara fru Sigurdsen som tycker att det inte är en bra idé. Hur skulle det gå om alla landsting kom och begärde pengar? säger hon. Men det handlar ju inte om ökade krav på samhällets resurser, utan det handlar om att spara pengar åt samhället samtidigt som man hjälper sjuka människor, gör ett större antal operationer och minskar köerna. Jag tycker det är fullkomligt obegripligt att regeringen inte vill medverka till det försöket.

Det är, väl att märka, fråga om ett försök och inte om en systemförändring. Frågan om systemförändringen undersöks av beredningen, men det här är ett försök. Detta försök bromsar regeringen genom att sätta käppar i hjulet.

Jag kan försäkra socialministern att den här frågan kommer tillbaka. Jag kommer att jaga socialministern med blåslampa för att få till stånd en ändring av det här beskedet.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1986/87:16 om arbetsskadeförsäkringens tillämplighet på fosterskador

Anf. 16 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat mig

1. om det är möjligt att ange vid vilken tidpunkt det befruktade ägget blir en avskiljbar individ som skall behandlas som tredje man,
2. om ett bildskärmsskadat barn enligt min mening omfattas av arbetsskadeförsäkringen,
3. om jag anser att en lagändring på området är nödvändig för att därigenom ta till vara de ofödda, försvarslösa barnens hälsa och, om så är fallet, när förslag om en sådan ändring i lagen om arbetsskadeförsäkring kan framläggas.

Vi har sedan en tid tillbaka i Sverige en intensiv och engagerande debatt om hälsorisker vid bildskärmsarbete. En av frågorna som diskuterats i detta

Om arbetsskadeförsäkringens tillämplighet på fosterskador

*Om arbetsskadeför-
säkringens tillämplig-
het på fosterskador*

Sammanhang är den som Hans Göran Franck tar upp, nämligen risken för fosterskador och missfall. När det gäller risker för sådana skador vid bildskärmsarbete är möjligheterna att göra säkra bedömningar fortfarande begränsade.

Diskussionen om riskerna vid bildskärmsarbete har också förts här i riksdagen. I samband med överläggningen i våras med anledning av socialutskottets betänkande (SoU 1985/86:12) om anslag till arbetsmiljö m. m. redogjorde arbetsmarknadsministern för regeringens inställning och åtgärder i denna fråga. Arbetsmarknadsministern har också besvarat frågor (1984/85:474, 1984/85:481) från enskilda riksdagsledamöter om risken för fosterskador vid bildskärmsarbete.

Regeringen har nyligen fattat beslut om att införa frivillig kontroll genom provning av bildskärmar. Därigenom kommer det att bli möjligt att bedöma egenskaper hos bildskärmsutrustning av olika fabrikat t. ex. beträffande strålning och ergonomiska egenskaper.

Regeringen ser allvarligt på dessa frågor och anser, som arbetsmarknadsministern framhållit, att vi måste arbeta på bred front med forskning och teknisk utveckling. Samtidigt måste vi ta hänsyn till de människor som i dag har bildskärmsarbete och som inte känner sig trygga i sin arbetssituation.

Jag anser att det i första hand är på detta sätt – genom att på olika sätt arbeta med forskning samt förebyggande åtgärder i arbetsmiljön – som vi bör gå vidare för att få klarhet om eventuella risker med bildskärmsarbete samt försöka att undanröja dessa.

Lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, som infördes den 1 juli 1977, omfattar alla förvärvsarbetande och avser att ge i princip full ersättning för inkomstförlust till den som drabbas av skada i sitt arbete. Den nu aktuella problematiken diskuterades inte i samband med lagens införande.

Som Hans Göran Franck påpekat har några kvinnor – som varit sysselsatta med arbete vid bildskärm under sina graviditeter och därefter fött skadade barn – begärt att de uppkomna skadorna skall provas enligt lagen om arbetsskadeförsäkring.

I några fall som prövats av försäkringskassan har bedömningen blivit att lagen om arbetsskadeförsäkring inte är tillämplig på grund av att skadan drabbat ett foster. I ett annat fall har framställningen avslagits med motiveringen att skadlig inverkan i arbetet inte har förelegat. Såvitt jag känner till har något fall inte förts vidare till prövning i försäkringsrätten. Således har inte heller försäkringsöverdomstolen, som slutligt avgör tillämpningsfrågor inom socialförsäkringen, haft tillfälle att pröva om fosterskador av det slag Hans Göran Franck tar upp i sin interpellation kan anses vara att betrakta som arbetsskada. Mot denna bakgrund är jag för närvarande inte beredd att ta ställning till frågan om ändringar i lagen om arbetsskadeförsäkring.

Som jag tidigare nämnt anser jag att det i första hand är genom forskning om samband mellan faktorer i arbetsmiljön och ohälsa samt genom ett förebyggande arbetsmiljöarbete som vi skall ta itu med problem av det här slaget, och det pågår redan ett intensivt arbete med dessa frågor.

Anf. 17 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Jag delar hennes uppfattning att det är på områdena forskning och förebyggande arbete som vi skall satsa.

Redan företagna åtgärder är välkomna. De måste noggrant följas upp. Det är också viktigt att en fortsatt och intensifierad forskning får behövligt stöd.

Av statistiska och experimentella undersökningar, framför allt från vissa andra länder, torde man kunna dra den slutsatsen att risk finns för fosterskador vid mer långvarigt och högfrekvent bildskärmsarbete. Var gränsen går finns det knappast några forskningsresultat om.

Det är inte bara vid bildskärmsarbete som risker för fosterskador finns utan även i samband med moderns arbete med bl. a. kemikalier och bly.

Socialministern besvarar inte direkt mina två första frågor utan hänvisar till de möjligheter som finns till prövning i högre instanser än försäkringskassan.

Problemet är emellertid, som socialministern själv antyder, att den nu aktuella frågeställningen inte diskuterades i samband med arbetsskadeförsäkringslagens införande. Det betyder att varken lagtexten eller förarbetena ger någon vägledning vid tillämpningen.

Från fackligt tjänstemannahåll – TCO – har man ansett att den nuvarande lagstiftningen inte är tillräcklig för att ge ersättning till barn för fosterskador. Man anser, liksom försäkringskassan, att barnet eller fostret inte omfattas av arbetsskadeförsäkringslagen. Det skulle här röra sig om en icke ersättningsgill s. k. tredjemansskada. Man har därför krävt en lagändring eftersom barnet och modern är så sammanbundna och förknippade med varandra i fosterstadiet. Det är orimligt att ett foster, som är nödvändigt förbundet med modern och befinner sig på hennes arbetsplats, ses som en självständig, avskiljbar tredje man.

Enligt min mening är den bästa lösningen att redan nu göra en lagändring. Som jag tidigare framfört rör det sig inte bara om bildskärmsskadade barn utan även om andra fall. Att göra en ändring i arbetsskadeförsäkringslagen är särskilt viktigt därför att den innehåller en ny bevisregel som är mindre sträng än bevisregler i annan lagstiftning. I lagen heter det: "Har försäkrad blivit utsatt för olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet, skall skada som han har ådragit sig anses vara orsakad av den skadliga inverkan, om ej betydligt starkare skäl talar mot det."

Jag uppfattar socialministern så, att hon efter prövning i högre instanser kan vara beredd att föreslå ändringar i lagen. Jag anser emellertid att hon på nytt bör överväga att redan nu ta ställning till denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1986/87:10 till utrikesutskottet

1986/87:43 till socialutskottet

9 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1986/87:So101–So103 till socialutskottet

1986/87:K101 till konstitutionsutskottet

1986/87:T101–T106 till trafikutskottet

1986/87:Ju102 till justitieutskottet

1986/87:N101–N103 till näringsutskottet

1986/87:Sf101–Sf103 till socialförsäkringsutskottet

1986/87:K102 och K103 till konstitutionsutskottet

10 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1986/87:34 Vissa delegeringsfrågor och regelförenklingar på vägtrafikens område

11 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1986/87:N104 av Martin Olsson och Karin Israelsson

1986/87:N105 av Lars Werner m. fl.

1986/87:N106 av Gunhild Bolander

1986/87:N107 av Hans Dau och Ingrid Hemmingsson

1986/87:N108 av John Andersson

1986/87:N109 av Jens Eriksson

1986/87:N110 av Paul Lestander m. fl.

1986/87:N111 av Nils Häggström och Börje Hörnlund

1986/87:N112 av Hadar Cars m. fl.

1986/87:N113 av Ivar Franzén m. fl.

1986/87:N114 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng

1986/87:N115 av Görel Thurdin och Martin Olsson

Vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylyolyckan (prop. 1986/87:18)

12 § Anmäldes och bordlades

Lagutskottets betänkanden

1986/87:1 Handläggningen av ärenden enligt handelsregisterlagen

1986/87:2 Det allmännas skadeståndsansvar m. m.

1986/87:4 Godtrosförvärv av lösöre (prop. 1985/86:123)

Socialutskottets betänkanden

1986/87:1 Vissa hälso- och sjukvårdsfrågor

1986/87:2 Barnsäkerhet

1986/87:3 Handläggningen i socialnämnd, m. m.

1986/87:4 Miljö- och hälsoskydds nämnderna

Näringsutskottets betänkande

1986/87:1 Prissättningen i detaljhandeln

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1986/87:2 Statlig personalpolitik
1986/87:3 Semester
1986/87:4 Arbetstid

Prot. 1986/87:16

24 oktober 1986

Meddelande om fråga

13 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 23 oktober

1986/87:102 av *Görel Thurdin* (c) till arbetsmarknadsministern om visst järnvägsbygges betydelse för arbetslösheten:

Den 30 september i år lade centerpartister i de tre nordligaste länen ett förslag om en utbyggd ostkustbana längs Norrlandskusten. I en kommentar i länets lokalradio ansåg arbetsmarknadsministern att en sådan utbyggnad skulle öka arbetslösheten och kosta för många AMS-jobb. Med anledning av denna kommentar vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

På vilket sätt ökar ett järnvägsbygge arbetslösheten?

14 § Kammaren åtskildes kl. 11.02.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Olof Marcusson